

njem razvoju. Zadnji uzrok je uvijek otet iskustvenom istraživanju prirodnih nauka. Zato ako se i nagju povodi razvoju vjerske svijesti čovjeka, time nije jošte ništa odlučeno protiv zadnjeg uzroka, protiv kauzaliteta vrhovne inteligencije — protiv svrhunaravnosti kršćanstva.

Ovako teorija. I praksa se, vele, protivi kršćanstvu — završuje naučenjak. Kršćanstvo, tvrde, da je transcendentno, protivno životu, kulturi . . . Istina, kršćanstvo je po svojoj biti transcendentno, jer diže ovaj svijet nad materiju, dajući mu nazor o drugom vječnom svijetu. Ali tim kršćanstvo ne obara čuvstva zavičajnosti za ovu zemlju, kao što ni putovanje u tugjini ne uništava misli na domovinu. Otvoreni grob dokazuje, da se ovdje ne možemo udomiti. No onda ili nemamo zavičaja ili nam je zavičaj zapravo u vječnosti. Tim se ne omalovažuju zemaljske stvari. Naprotiv. Zemaljske stvari dobivaju svoju pravu vrijednost istom onda, kad ih promatramo sub specie aeternitatis. Bez toga su ništa, jer su kratkotrajne, a vrijede, koliko im vrijednosti daje mašta. No kad ih uzimamo u svezi sa vječnosti, onda se riješavaju ništavila i stječu realnost, koja im je bila potrebna. Zemaljske su stvari pomagala na putu u vječnost. „Tako kršćanstvo nesamo da ne poriče, nego baš ustvrgjuje život. Ona je pačena najjača tvrdnja života, što je uopće ima.“ (str. 236). — I kulturi daje istom kršćanstvo njeno pravo značenje. Realnost pripada apstraktnom pojmu kulture tek u snošaju prema čovjeku. Što vrijedi čovjek (ne čovječanstvo —

jer i to je apstrakcija), to vrijedi kultura. Ako je čovjek, zastupnik kulture, ništetna sjena ili plahival, koji gine bez traga i glasa, onda je ništetna i sva kultura. „Pravo značenje može kulturi dati samo kršćanstvo, jer ono smatra kulturu životnim radom takih duševnih sila, koje pute na vječnost“ (237). Kultura bez pomisli na vječnost promeće se ubrzo u pesimizam (*Χερείασις πεισιδάνατος*). To potvrgjuje svagdanje iskustvo „da se obožavanje života svršava danas ponajviše negacijom njegovom.“ — Tako „ono što znamo, ne daje povoda borbi protiv kršćanskoga shvatanja svijeta“ (238).

Ovaj prikaz rasprave učenoga akademika pokazuje sam sobom, kako autor originalno, jezgrovito, lako i jasno postavlja i riješava zadani problem. Upravo je očito, kako zdravo umovanje i prava znanost vode k Bogu i kršćanstvu. Kad bi nam učeni filozof htio onako pred učenim svijetom razglobiti još po koje poglavlje iz vjerske filozofije! Bilo bi Bogu na slavu, narodu na korist, njemu na čast!

Dr. F. Barac.

Kršćanska apologetika O. W. Deviviera. II. dio. Kad je izašao prvi dio važne te i glasovite apologetike, s veseljem i nekom nestrpljivosti izgledali smo da nam se poda i drugi dio. Radošlav Katalinić nastavio je prijevod i sretno dovršio. Knjižara Sjemeništa — Spljet izdala je i taj dio. Prvi je dio dokazao jasno i nepobitno, da je kršćanska vjera doista božanskoga izvora, podrijetla; drugi ovaj nužno korača dalje, naprijed, pa dosljedno pita: gdje ćemo naći to pravo kršćanstvo? — i na to pitanje

temeljito odgovara. Razlika je u samom raspravljanju. Prvi dio kao da pred sobom gleda i vidi pogane, bezvjerce, racijonaliste, koji se otimaju i ne će da priznaju božansko poslanje Isusovo, dakle i njegovu vjeru. Ovdje se više obzire na grčkoistočnjake i protestante. Umni autor (djelo je na francuskom jeziku izašlo sedamnaest puta!) raspreda ovamo iznajprije o crkvi općenito, prelazi na katoličku rimsku crkvu, tumači njene povlastice, brani crkvu od napadaja i prigovora (vrlo lijep odsjek), pokazuje, koliko je uradila i što čini crkva na probit i ubar prosvjete i blagostanja naroda.

Preporučamo vrlo rado tako solidno djelo u vrsnom prijevodu. Cijena je II. dijelu K 2'50 (i prvi toliko stoji), oba dijela zajedno s poštarinom K 5'60. *V. R.*

Dictionnaire apologétique de la foi catholique. Jedva će biti nešto preko godinu dana i već su u našim rukama tri snopića sa 960 kolona ovog znamenitog apologetičkog rječnika. Četvrti je snopić već na putu. Potom je gotovo sigurno, da će cijelo djelo od kojih 16 snopića biti odštampano u četiri godine. Djelo je u velikom (4°) leksikografskom formatu čitljivim i jasnim slovima štampano. Lako ga je upotrebljavati, jer je alfabetskim redom poregano. Na koncu će biti pored toga još i kazalo, koje će ukratko iscrpiti i prikazati točan sadržaj svakog članka. Glavne misli pojedinog većeg članka (na pr. Agnosticisme, Conversion, Dieu etc.) jesu i sad rečene na čelu članka.

Svaki snopić broji 320 kolona, i stoji 5 franaka kod: Gabriel

Beauchesne et Cie, Paris (6e), Rue de Rennes 117. Platiti treba izašle snopiće i predbrojiti cijelo djelo. Svaki snopić može se platiti i 14 dana poslije primitka, ali se pojedini snopići ne prodaju već onomu, koji je predbrojničnik cijeloga djela.

Najnovija (15. V. 1910.) pariška „Revue pratique d'Apologétique“ — jedna od najvršnjih svjetskih smotri apologetičnih — veli (T. X. p. 291.) o tom „Dictionnaire apologétique“, da je ovo sadašnje četvrto izdanje — poredimo li ga s prijašnjim — gotovo sasvim novo djelo.¹ I. B. Jaugey izdao je prvi puta „Dictionnaire apologétique“ g. 1888. Bio je dobar za prilike onoga doba osobito kad su ga u drugom i trećem izdanju popunili suplementarnim svescima. No kako apologetički članci treba da se primijene potrebama novog vremena latio se početkom god. 1909. A. D'Alès, profesor na katoličkom Institutu u Parizu, ogromnog posla, da sasvim preuredi taj rječnik i tako ga spremi, kako bi bio na savremenoj znanstvenoj visini i u svakom pogledu potpuno doraslo oružje katolikâ u njihovim potrebama vjerskim, moralnim, znanstvenim, socijalnim itd. Zato je svakom članku dodana obilna katolička i protivnička literatura (francuska, njemačka, engleska), da čitatelju pomogne u njegovom daljnjem izučavanju predmeta.

¹ Možda nije na odmet, ako doslovno pribilježim, što tim povodom veli Revue: „G. d'Alès zauzima u Institutu teološku katedru. Onima, koji katkada pitaju, čemu su katolički Instituti, može se odgovoriti: „Da uzmognu stvoriti od redakcije Jaugey-ove apologetički rječnik redakcije d'Alès-ove. Kad bismo izgubili katoličke Institute, brzo bismo pali opet na — Jaugey-a.“